

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-383-5-29>

THE BASIS OF RESEARCH OF UNRELATED LANGUAGES IN THE LINGUOCULTURAL ASPECT

ПІДґРУНТЯ ДОСЛІДЖЕНЬ НЕСПОРІДНЕНИХ МОВ У ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОМУ АСПЕКТІ

Danylenko I. A.

*Candidate of Philological Sciences,
foreign expert
North-West University
Xian, China;*

*Doctoral Candidate at the Department
of Foreign Literature
and Slavic Languages
H. S. Skovoroda Kharkiv National
Pedagogical University
Kharkiv, Ukraine*

Даниленко Ю. А.

*кандидат філологічних наук,
іноземний експерт
Північно-Західний університет
м. Сіань, КНР;*

*докторант кафедри зарубіжної
літератури і слов'янських мов
імені професора Михайла Гетманця
Харківський національний
педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна*

Філологія як важливий складник світової науки тісно пов'язана з нескінченною низкою питань і проблем суспільства. Розв'язання деяких із них вимагає синтезувати таке: використання ефективних, перевірених часом методів і прийомів, переосмислення і розширення наявного категоріального апарату шляхом вияву принципово нестандартних позицій або включення нетипових сегментів, знаходження і впровадження кардинально нових підходів. Міждисциплінарний підхід у лінгвістиці вже впевнено посів своє місце в дослідницькому арсеналі, але величезна кількість допустимих компонентів у неочікуваних комбінаціях відкриває майже безліч варіантів для подальших досліджень. Звернення до наукових здобутків суспільних і природничих наук – філософії, історії, соціології, політології, культурології, філології, фольклористики, теології, психології, мистецтва, археології, географії тощо – дає змогу знайти й виокремити невивчені або невідомі факти, установити нові зв'язки між ними, запропонувати й довести недосліджені теорії. Постановка та розв'язання низки лінгвістичних проблем у лінгвокультурологічному аспекті суттєво розширює діапазон досліджень, доповнює термінологічну базу й набір дослідницьких прийомів та методів. Це має важливе значення в процесі аналізу різноманітних проблем неспоріднених різноструктурних мов як, наприклад, українська й китайська мови.

Сучасні лінгвістичні студії ґрунтуються на наукових набутках різних філологічних напрямків декількох сторіч. У середині XIX ст. на підґрунті порівняльно-історичного мовознавства під впливом ідей В. фон Гумбольдта сформувався психологічний напрямок, засновником якого став німецький учений Х. Штейнталь; в Україні його розвивав засновник Харківської лінгвістичної школи О. А. Потебня. Представники психологічного напрямку стверджували, що дух народу втілюється в мові; декларували необхідність досліджувати соціальну природу мови; уважали, що розкрити специфічні особливості мови конкретного народу лише з позиції логіки неможливо; наголошували на зв'язку мови й мислення, на тому, що мова є динамічною структурою із безперервним розвитком. У першій половині XX ст. ідеї психологізму в мовознавстві впроваджували А. Марті, К. Л. Бюлер, Ф. Кайнц. У 50-роках XX ст. психолінгвістика сформувалася як окрема дисципліна.

На початку XX ст. в мовознавстві активного розвитку набуває соціологічний і формальний напрямки. Соціолінгвістика – дисципліна, що сформувалась на межі мовознавства, психології, соціальної психології, соціології, – розглядає проблеми мовної політики, білінгвізму, взаємодію мови й культури. Методологія цієї дисципліни поєднує лінгвістичні й соціологічні прийоми та методи. Важливий внесок у розвиток соціологічного напрямку зробили французький учений А. Мейє, засновник Лейпцизької школи Т. Фрінгс, представники Празької лінгвістичної школи В. Матезіус, Б. Гавранек, Й. Вахек, американські вчені В. Лабов, Д. Хаймс. Формальний напрямок у мовознавстві представлено структурною лінгвістикою, що набула широкого розповсюдження в США і Європі на початку XX ст. Структурна лінгвістика запровадила нові методи, що базувалися на всебічному формальному описі мовних явищ.

Проблеми порівняння рідної мови з іноземними, зіставлення неспоріднених мов та розробка методів їх дослідження цікавить учених різних країн уже декілька століть. Як напрямок досліджень загального мовознавства у середині XX століття сформувалась контрастивна лінгвістика. Активно проводяться дослідження, що стосуються порівняння двох або декількох мов, розробляються методики для виокремлення, опису, аналізу схожостей й розбіжностей на всіх рівнях мови. Виокремлення контрастивної лінгвістики в окрему галузь науки пов'язують з виходом у 1957 р. праці американського дослідника доктора Р. Ладо «Linguistics Across Cultures» [4]. Набутки контрастивного вивчення мов активно використовують у сучасній методиці викладання іноземних мов у процесі розв'язання проблем перекладу,

під час укладання двомовних словників, створення підручників з вивчення іноземних мов.

У 60-х роках ХХ ст. у США почала формуватися когнітивна лінгвістика, формальною датою заснування якої є 1989 рік – час проведення наукової конференції в Німеччині, де було оголошено про створення Асоціації когнітивної лінгвістики. Когнітивістика спрямована на дослідження людського розуму, мислення, його зв'язку з мовою, ментальними та психологічними станами. На становлення когнітивної лінгвістики як науки вплинули психологія, психолінгвістика, логіка, культурологія тощо. Найбільш відомі американські і європейські представники цього напрямку – Дж. Лакофф [5], М. Джонсон [3], Ч. Філмор, Р. Ленекер, Р. Джекендофф, Л. Талмі, М. Тьорнер, Ж. Фоконьє [2], Р. Дірвен [1] та ін.

Антропоцентрична спрямованість сучасних лінгвістичних досліджень вимагає звернення до сукупності філологічних знань, здобутих багатьма поколіннями науковців зазначених вище шкіл і напрямків. Міждисциплінарний підхід дає змогу синтезувати набутки філології з глобальними набутками інших галузей науки. Зокрема, арсенал дослідницьких процедур, що використовуються в різних науках, суттєво збагачує методологію лінгвістичних досліджень. Один із шляхів аналізу широчезного кола лінгвальних та екстралінгвальних фактів у процесі вирішення лінгвістичних питань – це проведення досліджень у лінгвокультурологічному аспекті. Культурологічний пласт людського знання становить міцне підґрунтя сучасних антропоцентричних розробок. Уважаємо такий підхід доречним для дослідження мовних структур споріднених, неблизько споріднених або неспоріднених мов. Різноаспектний порівняльний аналіз дає можливість з нових позицій досліджувати мовні явища, виокремити особливості, притаманні кожній із мов, знайти спільні та відмінні риси в цих мовах.

Література:

1. Dirven R., Vanparys, J. *Current Approaches to the Lexicon*. Frankfurt am Main, 1995. p. 523.
2. Fauconnier G. *Mappings in Thought and Language*. Cambridge, 1997. p. 205.
3. Johnson M. *The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination, and Reason*. Chicago, 2013. p. 273.
4. Lado R. *Linguistics Across Cultures: Applied Linguistics for Language Teachers*. University of Michigan Press, 1961. p. 141.
5. Lakoff G. *Women, Fire, and Dangerous Things. What Categories Reveal about the Mind*. Chicago, 1990. p. 632.